

РЕАЛІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ПОДАТКУ ЯК ЗАСІБ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Фіскальна спрямованість податкового регулювання має, на наш погляд, прояв, або реалізацію на декількох рівнях. По-перше, це безпосереднє формування дохідних частин бюджетів, що впливає навіть із назви фіскальної функції податку – податок повинен формувати казну. По-друге, фіскальна спрямованість податкових надходжень має забезпечувати не лише надходження коштів від податків та зборів до бюджетів, а і ефективно, раціональне їх розподілення між різними типами бюджетів. Це вельми необхідно для збалансування як бюджетних можливостей різних ланок бюджетної системи, так і збалансування адміністративно-територіальних утворень. По-третє, фіскальне призначення податків має не виключати, а навпаки формувати об'єктивні підстави щодо можливості використання додаткових надходжень до бюджетів. Неможна забувати, що податки, хоча і основні, але не єдині канали формування бюджетів. Саме тому необхідно ефективно використовувати залучені кошти, заробляти на розміщенні тимчасово вільних податкових надходжень, термін використання яких ще не настав.

Обіг публічних грошових фондів зосереджено, перш за все, в сфері обігу бюджетних коштів. При цьому, безумовно, виникають складні ситуації в двох площинах. По-перше, коли йдеться про співвідношення коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Раціональне співвідношення коштів держави для фінансування делегованих повноважень місцевим бюджетам, з одного боку, забезпечує доступ всіх громадян України до першочергових соціальних потреб та благ, незалежно від того, на території якої територіальної громади вони мешкають. З іншого боку, це є підґрунтям забезпечення фінансової самостійності місцевої влади, орієнтації на ефективне використання власних фінансових ресурсів. По-друге, публічна природа подібних відносин не виключає участі суб'єктів владних повноважень в господарській діяльності, не

формує неперешкодну заборону їм заробляти гроші справно господарюючи. В той же час, положення суб'єкту владних повноважень, місцевих органів влади обумовлює принципову розбіжність в реалізації повноважень в порівнянні із звичайними юридичними особами, специфічний режим обігу їх коштів.

Саме в цьому сенсі, аналізуючи подібні відносини, треба виходити з певного поєднання вихідних засад як публічного, так і приватного права, законодавчо встановленого режиму регулювання досліджуваних відносин. Бюджетне право є підгалуззю фінансового права, отже йому притаманні й усі ознаки останнього. Фінансове право є публічною галуззю права, що означає регулювання фінансових відносин методом владних приписів (імперативним методом). Традиційно принципом усіх публічних галузей права є конструкція – дозволено лише те, що прямо дозволено. За таких умов учасники бюджетних відносин повинні діяти у відповідності до норм чинного законодавства. Натомість цивільне і господарське право є галузями права приватного, а отже і методом регулювання тут виступає диспозитивний метод. Спрацьовує конструкція – дозволено все, що прямо не заборонено.

Практичне спрямування такого узгодження публічного та приватного регулювання стосується можливості чи неможливості використання конструкції зустрічних вимог учасників правовідносин, одним із яких є суб'єкт владних повноважень. У якості аргументації дозволу на зарахування зустрічних однорідних вимог посилання на ст. 45 Бюджетного кодексу України про те, що забороняється проведення розрахунків з бюджетом у негрошовій формі, у тому числі шляхом взаємозаліку, застосування векселів, бартерних операцій та зарахування зустрічних платіжних вимог у фінансових установах, за винятком операцій, пов'язаних з державним боргом, та випадків, передбачених законом про Державний бюджет України, є неправильним. По-перше, вказана стаття присвячена виконанню саме Державного бюджету України за доходами. По-друге, зроблений на підставі цього висновок, що Бюджетним кодексом України забороняється проведення розрахунків у негрошовій формі лише за участі бюджетних коштів, а тому в інших випадках застосовуються норми Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, є помилковим.

Слід звернути увагу на приписи ст. 1 Цивільного кодексу України. Так, до майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом. Главою 11 Бюджетного кодексу України «Надходження та витрати місцевих бюджетів» таких виключень не передбачено.

Натомість Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках» від **12.01.2011 № 6 закріплений припис, що** тимчасово вільні кошти можуть розміщуватися на вкладних (депозитних) рахунках у банках лише у межах поточного бюджетного періоду та повинні бути повернені на рахунки бюджету, з яких вони перераховувалися, не пізніше ніж за 10 днів до закінчення такого бюджетного періоду. За таких умов неповернення, а саме так буде кваліфікуватися зарахування зустрічних однорідних вимог Державною казначейською службою, призведе до порушення бюджетного законодавства. Розміщення **тимчасово вільних коштів бюджету** з порушенням вимог Бюджетного кодексу України тягне за собою передбачене ст. 117 Бюджетного кодексу України застосування заходу впливу у формі зупинення операцій з бюджетними коштами. Для можливості зарахування зустрічних однорідних вимог із використанням тимчасово вільних коштів необхідно відповідний дозвіл закріпити у главі 11 Бюджетного кодексу України та Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках.

*Гетьман Катерина Олегівна – здобувач кафедри фінансового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*